

Niriş-Szásznyíres település-, népiség-, népesedés- és helynév- történeti viszonyai a XIII—XX. században.

(Befejező közlemény.)

VI.

A történeti és jelenkori anyag összegyűjtése előbb idézett tanulmányaimban kifejtett alapelvek szerint történt. A helynevek feldolgozása során nemcsak a tő-helynevet, de annak származékait is felvettem. Figyelemmel volt a gyűjtő a helynevek magyar alakja mellett a rumén alakokra is; ezt ahol lehetett, a magyar helynév után adom.⁸² A magyar helynév után []-ben álló szám a helynévtérképen szereplő szám, a ()-ben álló jelzés a területen folyó gazdálkodásra vonatkozik.⁸³ A *-os sorszámú helyneveket a helyszíni gyűjtés ma is élőknek bizonyítja.

⁸² A rumén helyneveket és a magyarokat is nyomdatechnikai okokból csak nagyolt átírásban közlöm. A külön rumén hangok jelzésére használt jelek a következők: ə = rumén köznyelvi ä, ı = í. Egyebekben az összes helyneveket fonetikusán közlöm; a különleges jelzéseket a rumén családnevek esetében is alkalmaztam.

⁸³ Rövidítéseim: á = árok, e = erdő, gyü = gyümölcsös, k = kaszáló, ko = kopárterület, kt = kert, kev = kevés, l = legelő, ma = malom, n. h. = nevű (nevezetű) hely, o, old. = oldal, p = patak, pu = puszta, r = rét, sz = szántóföld, szö = szőlő, te = temető, tktl = terméketlen, HNtDolg = Hely- és Népiségtörténeti Dolgozatok. — MNy = Magyar Nyelv. — Nyr = Magyar Nyelvőr. — Nytsz = Magyar Nyelvtörténeti Szótár. — MTsz = Magyar Tájszótár. — EtSzt = Magyar Etymologiai Szótár. — A felhasznált forrásokat a gyűjtemény végén összesítve, évszamos felsorolásban közlöm. — Az oklevél-szövegekben ()-be tett rész saját betoldásom. Az oklevél-szövegeket lehetőleg betűszerinti lejegyzésben adom.

205. **Kishágó alatt.** 1784: Felső v. Sz: Margita felől való Fordulón; A' *Kis Hágó alatt* (k.). — Az előbbi helynév által jelzett terület alatti határ-részre vonatkozott.

206. **Kishíd.** 1784: Az Alsó v. Czoptelke felől való Fordulóban; A' *Kis Hid* felett (sz.). — Valószínűleg a mai Sókút uccáról való híd [7] előbbi neve ez lehetett.

207. **Kismalom.** 1784: A' Felső v. Sz: Margita felől való Fordulón; A' *Kis Malom* iránt a' Szigetbe (sz.). — A mai Kölesmező [104], illetőleg a „Dézsre“ vezető régi ország út [65] alatt a Bándó patakon [214] állott egykori malom neve; ma, a különösen nyárban sekélyvizű patakon nincs malom. Régen a malom a mai Kismalomrét [205] közelében állhatott, de lehetséges az is, hogy e rét csak a malomhoz tartozott, azonban azzal nem állott területi összeköttetésben.

208. **Kismalomnál.** 1784: *Kis malomnál* hidak közt; másutt: a' *Kis Malomnál* (sz.) és A Felső v. Sz: Margita felől való Fordulón; A' *Kis Malomnál* a' Tóónál (k). 1787: A Felső, Sz: Margita felől való Fordulóban(an): A *Kis Malomnál* az ország úttján fejül a' Kurta n. Láb (sz.). 1825: A' *Kis malomnál* az also Köles mező az utonn alol (sz.). A *Kis Malomnál* (sz.). — A *Kismalom* körül elterülő határrész neve.

209.* **Kismalomrét** [205] (sz) — r. *Ritu Móri*. — Az egykori Kismalomhoz tartozó rét neve. A rumén helynév *Malomrét*-ét jelent.

210. **Kispatak.** 1784: Az Alsó vagy Czoptelke felől való Fordulóban; A' *Kis Patakon* (sz.); alább; A' *Kis Patak* mellet a' Közbe (sz.). — A mai Cop-telki patak [154] előbbi neve lehetett; ez a Bándó patakba [214] folyó patakocska emezzel szmben valóban *kis* folyóvíz.

211. **Kispatak mellett.** (k.) 1784-ben a Felső v. Sz: Margita felől való Fordulón' említik. — Vagy az előbbi Kispatak vagy a Koristyelről jövő patak [162], vagy a Pusztá szőlőből lefolyó patak [161] körül elterülő határ-részre vonatkozott.

212. **Kistilalmas erdő.** 1784: Az Alsó v. Czoptelke felől való Fordulóban; A' *Kis Tilalmas Erdön* (sz.); alább: A' Réstyán és *Kis Tilalmas* n. h.-ben... mindenféle elegendes speciesű Fák-ból álló Fialatos e. — A mai Restyán [153] környékén legeltetési és vágatási tilalom alatt lévő erdő neve lehetett.

Kojim l. Kójink.

213. **Kójink** [46] (sz, k). — r. *Kolimba* 1784: A' Felső v. Sz: Margita felől való Fordulón; A' *Kojinkba* (sz); alább: A' *Kójimba* (sz), A' *Kóink* mellett (sz). 1825: a' Felső Fordulóba: a *Kóinknál* (sz.). — A helynév eredete ismeretlen; a rumén helynév a magyar-ba ragos helynévalak (*Kojimba*) átalakított kölesönzésének látszik. Az ilyen alak itt és Erdélyben ma is elég gyakori. (L. előbb *Ferhona* és alább *Sáráing* címszó alatt!)

214. **Kójing bérece.** 1784: A' *Kóink Bérczin* (sz). — A mai Kojink [46] tetejére vonatkoztathatták e helynevet.

215. **Kójink előtt.** 1784: A' *Kójink előtt* (sz) (szomszédja) egy felől... a' Tövíses pusztá ódal. — A Kojink [46] előtt elterülő határrész neve.

216.* **Kójink feneke** [47] (sz, k, e) — r. *Fundu Kolimbi*. 1784: A' *Kojink feneke* (k.) (szomszédja) ab altera az Erdő. — A Kojink [46] hátsó része, *feneke*. A helynév utótagja az erdélyi helynévanyagban gyakori.

217. **Kojink kapussa** (sz.) 1784: A' *Kojink Kapussába* (sz.). — A Kojink [46] elején állott egykori mezőkapu (tanorok kapu, porgolátkapu) emlékét tartotta fenn ez az okleveles adat.

218.* **Kojink teteje** [156] (sz, k). 1784: A' *Kójink tetőn* (sz). — A Kojink [46] legmagasabban fekvő részének, *tetejének* neve. Az 1784-ben a „Szólu. Dob.

Mon.“ idézte *Koringtető* csak e helynév elírása vagy sajtóhibából keletkezett alakja lehet, hisz az eredeti forrásban ilyen alakra nem akadtam.

219.* **Kokashegy** [148] (sz.). A helynév előtagját ritkán *Kakas* alakban is ejtik. — r. *Gyálu Kokosuluj*. 1784: A *Kokashegy* alatt (sz.). — Bár ország-szerte gyakori helynév, a helynévképződés alkalmával szerepet játszó mo-zzanatra a helynévből nem következtethetünk. Itt nem lehet olyan esetről szó, mint amilyenről egy előbbi dolgozatomban szóltam (Vö. *Adatok* 229 ill. 20.).

220. **Kokashegy alatt**. 1784-ben említik. — Az akkor még külsőséghez tar-tozó Kokashegy [148] alatti területre vonatkozó helynév volt.

221. **Kokashegy megett** (sz.). 1784-ben említik. — A Kokashegy [148] me-ggett elterülő határrészre vonatkoztathatták.

222. **Kokashegy ódal alatt** (sz.). 1784: A' *Kokas Hegy odal alatt* (sz.). — A Kokashegy [148] alatti területre vonatkozó helynév.

223. **Kokashegy tető**. 1784: A' *Kokas hegy tetőn* (sz.). — A Kokashegy [148] legmagasabban fekvő részének neve lehetett.

224. **Kokashegy vége**. 1784: A' *Kokas hegy végibe* (k). — A Kokashegynek [148] az Alsószoras [74] felé eső részét nevezhették így.

225. **Kokashegyi árok** (á.). Először 1871 körül említik; ugyanitt előfordul a helynév előtagja *Kakashegyi* alakváltozatban is. — A Kokashegyről [148] a Bándó patak [214] felé lejtő időszakos vízfolyás neve.

226.* **Kokashegyre járó ucca** [149] (u). — r. *Drumu lá Gyálu Kokosuluj*. — A belsőségben a Kokashegy [148] felé vezető utca neve; előtagja néha *Kakashegyi* alakban is hallható.

227.* **Kokasiratványa** [155] (k). Előtagját *Kakas* alakban is ejtik. — r. *Lazu luj Kokos*. — Mind a magyar, mind a rumén helynévalakból arra követ-keztethetünk, hogy a helynév előtagjában tulajdonnév, valószínűleg ragad-ványrét maradt ránk. *Kakas* — *Kokas* családnévet e közégből nem tudunk kimutatni.

228. **Kokoseri ucca**. 1871 körül: *Kokoseri útsza*. — A bejegyzés szerint délről északra a *Pusztabérc dűllőbe* [90] vezet; e szerint a *Térkút uccájá-ra* [6] vonatkoztathatók. Magam azonban a *Kakashegyre járó ucca* [II. 149] rövidebb **Kakashegyi ucca* rumén szájon elváltozott és visszakölcsönzött alakjának tartom.

229. **Kokosra járó ucca**. 1871 körül: *Kokosra járó útsza*. A *Kakashegyre járó ucca* [149] rumén *Drumu lá Gyálu Kokosuluj* alakjának hatására kelet-kezett névváltozat lehet.

230.* **Komandó** [43] (ház). Másik, valószínűleg hivatalos eredetű neve: *Sóórtánya*. — r. *Lá Komandá*. — A régi sóórtánya neve; ma üresen áll.

231. **Kopacok között** (sz.). 1825: a' Felső Forduloba. A' Szász rétyián felyül a' *Kopatzok közöt* levő nagy lab (sz.). — A Szász rétye [66], a Gírbó [210] és a Csutkók között [211] által körülhatárolt terület valamelyik részére vonatkozó helynevezés volt.

232.* **Kontrásiratvány** (k). — r. *Lazu Kontrásuluj*. — A helyi magyará-zat szerint azért nevezik így, mert tulajdonosa adta ki a Sósútból [163] a sósvizet.

Koringtető l. Koink teteje.

233.* **Koristáj dűllő** [77] (pu., e., sz.). — r. *Koristyéj*. 1784: A' *Koristáj* n. h.-ben... Fiaatalos Tölgy fákból áll e., ab Oriente a' Margitai Határ szél, a Meridie a' *Kóristáj* és Sülyet Vár n. h.-ek, a' Septemtrione a' Margitai határban lévő Bükkös e., ab Occidente a' Ferhona úttya.... 1864: *Koristály* [határrész kristályforrással (l)]. — A helynév eredetét nem ismerem; az 1864-es adathoz fűzött magyarázat csak tudálékos szófejtési kísérlet. A

**Kristáj*-ból magyar szájon legfeljebb **Keristáj* > **Kerestáj* — *Kiristáj* > **Keres(z)táj* — *Kiris(z)táj* lett volna, rumén ajkon pedig **Krisztáj* — **Krisztáj* > *Krisztáj*.

234.* *Koristáj erdő* [86] (e). — r. *Koristyěj*. 1758: *Koristej* és Belevár nevezetű erdők is... tilalomban tartattak és tartatik (!). 1784: *Koristály*. — A *Koristáj* [77] feletti nagy kiterjedésű erdő neve.

235. *Koristáj előtt* (sz.). 1784: A' *Koristáj előtt* az úton fellyül (sz.). — A *Koristáj* [77] ciótt a Bándó patak [214] felé eső terület neve lehetett.

236.* *Koristáj híggya* [217] (hid). — r. *Pódu lá Koristyěj*. — A *Koristály*-ról jövő patakon [162] átvezető híd neve.

237.* *Koristáj kútyya* [100] (kút). — r. *Fyntyna lá Koristyěj*. — A *Koristály*-ról jövő patak [162] völgyében levő kút neve.

238. *Koristájódal*. 1784: A' *Koristáj ódalba* (sz.). — A *Koristáj* [77] oldalas részére vonatkozó helynév volt.

239.* *Koristájvogy kútyyanál* [171] (k.). — r. *Lá Fyntyna Koristyěji*. —

240.* *Koristályról jövő patak* [162] (p.). — r. *Pæru gyin Koristyěj*. Először 1871-ben említik. — A *Koristáj* düllőből és erdőből [77 és 86] jövő időszakos vízfolyás neve.

241.* *Kovács iratvány* [40] (sz.). — r. *Lázu luj Kovács*. — A község egyik legrégebbi családjának, az 1599-ben már itteni lakósnak említett *Kovács* család nevét tartotta fenn a helynév.

242.* *Kölesmező* [104] (sz, k). 1784: A' *Köles Mező* n. h.-ben lévő Láb (sz.). 1787: A Felső, Sz: Margita felől való Forduló(ban): A *Köles Mező* n. H.-ben lévő Láb (sz.). 1825: a' Felső Forduloba: A' *Köles mezőbe* (sz.). (É.-ről szomszédja) a' Falu rettye. — A helynév a régi gazdálkodás emléke. Régebb az alsó, a Bándó patak [214] felé eső részét Alsökölesmezőnek (l. ott!) hívták.

243. *Kölesmező árka*. 1784: Felső v. Sz: Margita felől való Fordulón; A' *Köles Mező árkán* (k.). — Valószínűleg a 63 és 104-es szám között látható kis árok, időszakos vízfolyás neve volt.

244. *Körtvéjfánál lévő láb*. 1784: A' Felső v. Sz: Margita felől való Fordulón; A' *Körtvély Fánál lévő Láb*. 1787: A *Körtvély fánál lévő Láb* (sz.). — A határnak a Bándó patak [214] jobb partjára eső területén valami vadkörtefáról elnevezett része. A *körtvéj* a *körte* szó régiesebb nyelvjárási alakja.

245. *Köz*. 1784: Az Alsó vagy Czoptelke felől való Fordulóban: A' Kis Patak mellett a *Közbe* (sz.). — A Coptelki patak [154] környékén, a falu felé eső területen kell keresnünk e név helyét.

246. *Középarok előtt*. 1784: Felső v. Sz: Margita felől való Fordulón; A' *Középarok előtt* (sz.). — A mai Középarokajja düllő [58] és a Bándó patak [214] között elterülő határrészre vonatkozhatott.

247. *Közébbirc*. 1784: A' Felső v. Sz: Margita felől való Fordulón; A' *Középarok Birczen* (sz.); alább: A' *Középarok Bérczen* (sz.) (szomszédja) egy felől az e. — A helynevet helyrajzilag nem tudom meghatározni. A helynév utótagja e falu nyelvjárási í-zését mutatja.

248. *Közkút* (kút) 1898 körül: *közkút* (kút). — A falu itatókútjai között említik. Helyrajzilag nem tudom meghatározni.

249.* *Középarokajja düllő* [58] (k, sz.). — r. *Tyozépar*. 1784: A' *Középarokba* (sz.). 1871 körül: *Középarok alya* (kev. k., l, sz, á, út). — A rumén helynév a magyar alak kétségtelen származéka, viszont a kölcsönzött rumén alak visszakölcsönzése révén a magyar lakosság ajkán néha *Középar* alakot is hallani. Egyébként a helynév előtagjának *Közép* alakja hangzóilleszkedéssel alakult nyelvjárási sajátosság.

250.* **Közöparokajji árok** [61] (á.). — A Közöparokajji düllőben [58] levő időszakos vízfolyás neve.

251.* **Közöparokajji út** [169] (út). — r. *Drumu lá Tyozépar*. — A Közöparokajji düllőbe [58] vezető út neve.

252.* **Kőbányáknál** [82] (e, kőbánya). — r. *Lá Báj*. — A rumén alak szókatlan köleszónés a magyarból; a magyar *bánya* szóból inkább *bájá*-t vár-nánk (Vö. a *Baia Mare* (Nagybánya) helységnévvvel!).

Kuckók között l. Kemencék között.

Kukorica ucca l. Falu felett Kukoriča ucca.

253. **Kurtaláb** (sz). Először 1784-ben említik. 1787: A Felső, Sz. Margita felől való Fordulób(an): A Kis Malomnál az ország úttján fejjül a' *Kurta* n. *Láb* (sz). — A mai Kismalom réttye [205] táján, a régi Kismalom melletti szántóföld neve volt.

254. **Kutas irotványa alatt**. 1784: Az Alsó vagy Czoptelke felől való Fordulóban: A' *Kutas Irotványa alatt* (sz.). A Kutus irotvány [158] alatti határ valamelyik részére vonatkozott.

255. **Kutas kertye alatt** (sz.). 1784: A' *Kutas Kertye alatt* (sz.). — A közelebről helyrajzilag meg nem határozható területet jelöl. Talán az 1784-es Jobbágy és zsellérösszeírásból ismert néhai gr. Kornis Zsigmond zsellére, Kutus Tagyer területére vonatkozó helynév.

255. **Kutos**. 1781-ben minden közelebbi adat nélkül említik. E helynév is a *Kutas* — *Kutos* — *Kutus* családnévvvel áll összefüggésbe.

257.* **Kutus irotvány** [158] (k, sz). — r. *Lázu luj Kutus*. 1784: Az Also vagy Czoptelke felől való Fordulóban: A' *Kutas Irotványa* alatt (k) (szomszédja) egy felől... az e; alább: A' *Kutas Irotványa* n. h.-en (e)... ab oriente a Czoptelki határ... a' Meridie u. a. és Szamos-Ujvár Németi Határok. 1825: A' *Kutus irotványánál* (e). 1864: *Kutas irotvány*. 1871 körül: *Kutas Irotvány* (k, sz, e, l, á, út). — A helynév előtagjában levő *Kutas* családnév már 1679-ből kimutatható; 1745-ben *Kutos*, 1759-től *Kutus* alakban fordul elő.

258.* **Kutyaláb iratvány** [201] (k). — r. *Lázu luj Kutyaláb*. — Az előtag egy, a faluban ma is élő ember ragadvány-neve; ez az ember irtott e területen.

259. **Lapos**. Csak 1812-ben fordul elő. Valószínűleg elírás vagy sajtóhiba a *Lápos* helyett.

260. **Laposódal** (sz). 1784: Az Alsó vagy Czoptelke felől való Fordulóban: A' Bergej odalba a' *Lapos odalba* (sz.). — Ha a helynév nem elírás a *Laposódal* helyett, akkor a Bergej [18] környékén valamelyik fensíkos talajemelkedés oldalrészének neve volt.

261.* **Lábak között** [147] (sz). — r. *Intre Láburj*. — Az előtagban a földosztásban szereplő és kisebb-nagyobb földdarabot jelentő *láb* köznév többese látható. A rumén helynév a magyar fordítása.

Lápos l. Lápos düllő.

262.* **Lápos árka** (á). 1754: Az also Fordulo: A' Láposba (k.)... (szomszédja) napkeletről a' *Lápos árka*. — A *Lápos düllőn* [146] átmenő időszakos vízfolyás neve.

263.* **Láposdüllő** [146] (sz, k). — r. *Lopus*. 1898 körül: *Lepus*. 1754: Az also Fordulo: A' *Láposba* (k.)... (szomszédja) nap keletről a' Lápos árka. 1784: Az Alsó vagy Czoptelke felől való Fordulóban: A' *Láposba* (sz.), a' *Láposba* az Árok mellett (sz.). 1864: *Lápos* (ingoványos hely). 1871 körül: *Lápos düllő* (k, sz, l, e, út; malomház kétkövű malommal). — Valószínűleg a Lápos árka [152] melléke régebben vizenyösebb talajú volt; innen származhatott a düllő neve. Megjegyzendő, hogy mint bevezető fejtegetéseimben

jeleztem, községünkben nagy vízrajztörténeti változások folytak le; e változásokat csak a helynevek tükrözik.

264.* **Lápos közze** [112] (u.). — r. *Ulică Lapusului*. — A Lápos árka [152] közelében fekvő utcácska és falurész neve.

265.* **Láposúttya** (út). — r. *Drumu lui Lapus*. — A faluból a Lápos dűlőn [146] át vezető mezei út neve.

266. **Láposi patak** (p.). 1871 körül említik ilyen néven a *Lápos árka* [152] nevű időszakos vízfolyást.

267. **Láposi ucca**. Másként: *Lápos ucca*. 1871 körül: *Láposi* vagy *Lápos útsza*. — Talán a Lápos közze [112]-ből a Lápos úttya [42] felé kivezető utca hivatalosan illetőleg a telekkönyvi felmérők által adott neve lehetett. Ma nem ismerik.

268.* **Lenmező** [142] (k.). — r. *Lénmezœu*. 1784: Az Alsó vagy Czoptelke felől való Fordulóban: A' *Len-Mezöbe* (sz.). — A faluban a lakosok felvilágosítása szerint régebben nagyon sok lent termeltek és mivel fordulós gazdálkodással művelték és művelik a földeket, a *len*-vetéseknek egy helyütt, éppen e területen kellett lenniök.

269. **Lenmező kútya**. 1784: A' *Len Mezö Kuttyónál* (k.). — A Lenmezőben [142] lévő kút neve volt.

270. **Lenmező rétye** (k.). 1784: A' *Len-Mezö Rétyin* (k.). — A mai Lenmezőhöz [142] tartozó k. neve volt.

271.* **Lécfalvi gödre** [143] (sz.). — r. *Groapă lui Lécfálvi*. — A helynév előtagjában az itt 1807-től kimutatható *Lécfalvi* család neve szerepel. A rumén helynév vagy a magyar fordítása, vagy önálló képződés lehet.

272. **Lénárcan**. 1731: *Lénárcean*. — Alighanem az alábbi helynév elírásból vagy sajtóhiba útján keletkezett alakja, esetleg népszájon született alakváltozata.

273. **Lénárd** (sz.). 1746: a Szilágytői Patakban(an) *Lénárd* n. h.-ben (sz.). A Săluțiu—Szilágyezzeg községgel közvetlen szomszédságban levő Szilágytői patak dűllő [160] valamelyik részének neve volt.

274. **Lénárd pataka**. Csak 1731-ben említik. — A Szilágytői patak dűllő [160] részének, valami időszakos vízfolyásnak a neve lehetett.

275. **Liget**. 1784: Felső v. Sz: Margita felől való Fordulón: A' *Ligetem* (sz.). — Kétségtelenül azonos a mai *Lüget* [79] helynévvel.

276. **Lüget** [79] (k.). — Kétségtelenül az előbbi helynév alakváltozata. Úgy látszik, hogy a *Lüget* alak újabb fejlemény, hisz az okleveles adatok itt is meg a szomszédos Unguraș—Bálványosváraánál¹ is a *Liget* alakot mutatják régebbi alaknak. Lehet azonban az is, hogy a források íróit a köznév szokottabb *liget* alakja befolyásolta, és így lett a régebbi *Lüget*-ből *Liget* alak.

277. **Magozsborozda** (sz.). 1733: A Felső Fordulóban: A *magos Borozda* n. h.-n (sz.). 1784: Az Alsó vagy Czoptelke felől való Fordulóban: A' *Magos Borozdán* (sz.). — Helyrajzilag közelebről nem határozhatom meg; talán a Várajjára vezető út [140] feletti oldalas területen lévő szántóföldekre vonatkozhatott a helynév.

278. **Magyarmező**. 1784: Felső v. Sz: Margita felől való Fordulón: A' *Magyar-Mezöbe* (k); alább: A' *Magyar Mezöbe*... ab Una a' Kozárvári Határ. — A szomszédos Cuzdrioara—Kozárvárral határos területen, a határolásból ítélve a Malomerdő [70] és Gyertyános [73] táján fekvő k.-ra vonatkozott.

¹ Vö. 1764: *Ligetszegb(en)* (MNMúz. Levéltári oszt. gr. Bethlen es. lvt.) és 1864: *Lüget* (Szolm. Dob. Mon. II, 134).

279. **Magyarmező tető** (k). 1784: Felső v. Sz: Margita felől való Fordulón: A' *Magyar mező tetőn* (k.). — Az előbbi helynév által jelzett terület legmagasabban fekvő részére vonatkozott.

280. **Magyarosdomb**. 1731-ben említik. — A mai Magyaroskút [23] környékén fekvő dombok valamelyikének neve volt.

281. **Magyaroskapus** (sz.). 1784: Az Alsó vagy Czoptelke felől való fordulóban: A' *Magyaros Kapusnál* (sz.); alább: A' *Magyaros Kapusba* (sz.). — A Magyaroskút [23] környékére vonatkozó helynév lehetett; a helynév az egykor itten állott *mezőkapu* emlékét tartotta fenn.

282.* **Magyaroskút** [23] (kút). — r. *Fintná lá Mágyárosvápá*. — A helynév rumén alakja a történeti forrásokból ismert *Magyarosvápá* helynevet tartotta fenn.

283.* **Magyaroskútnál** [22] (k). — r. *Lá Mágyárosvápá*. 1784: A' *Magyaros Kútnál* (sz.). — A Magyaros kút [22] környékének neve. A rumén helynév alak a régebbi *Magyarosvápá* helynevet tartotta fenn.

284. **Magyarosvápá**. 1784: Az Alsó vagy Czoptelke felől való Fordulóban: A *Magyaros Vápában* (sz.); alább: A' *Magyaros Vápába* (sz.). — Nagyjában a mai Magyaroskútnál [22] helynév által jelzett terület régebbi, ma csak rumén szájon élő neve.

285. **Malomárka mellett** (sz.). 1733: Alsó Fordulóban: *Malomárka mellett* (sz.). — Helyrajzilag a hiányos történeti adatok alapján nem tudom elhelyezni; valószínű, hogy a Malomúttya [150] környékére vonatkozott.

286.* **Malomerdő** [70] (e). — r. *Gyálu Móri*. 1871 körül, mint erdős terület, a határ XIX. számú dűlőjét említik. — A községen átfolyó Bándó patak [214] valamelyik malmához tartozott ez az erdőség.

287.* **Malom úttya** [150] (út). — r. *Drumu lá Moriská*. — Ennek a környékén, a Bándó patakon [214] a múlt század végén még malom állott.

288. **Malomhoz vezető út**. Az 1871 körül említett út azonos lehet a Malom úttyaival [150].

289. **Malomnál** (k.). 1733: Alsó Fordulóban: a *Malomnál* (k.) — A Malom úttya [150] környékén állott malom körüli terület neve volt.

290.* **Margitára vezető út** [138] (út). — r. *Drumu la Szimárgitá*. 1784: A' Margitára járó útnál (k.); alább: A Margitai útnál (sz.). — A szomszédos Marghita—Szentmargitára vezető út neve.

291. **Marosán Nátuj kerte mellett** (k.). 1784: Az Alsó vagy Czoptelke felől való Fordulóban: A' *Marosán Nátuj Kerte mellett* (sz.). — Az 1784-ben említett néhai gr. Kornis Zsigmond jobbágya, Marosán Ignát kertje mellett fekvő területre vonatkozott.

292. **Mátyásbongord alatt**. 1784: A' *Mátyás Bongord alatt* (k.). — A mai *Mátyás bongort* alatti területre vonatkozó helynév volt. A *bongort* — *bongord* alakváltozat más vidékről is kimutatható (L. előbb!).

293.* **Mátyásbongort** [81] (tövises, bokros hely, sz. l.). — r. *Mátyásbongurj*. 1731: *Mátyás Bongor*. 1784: Az Alsó vagy Czoptelke felől való Fordulóban: A' *Mátyás Bongorba* (sz.). — „Szoln. Dob. Mon.“ V. 277 a helynév közlésekor (-)ben hozzáfűzi, hogy *Bongor = Baumgarten*,¹ gyümölcsös megrövidített (!) alakja. Természetesen ez az állítás csak olyan értelemben igaz, mint ahogy azt magam már előbb a *Bongord alatt* helynév esetében kifejtettem.

294. **Melegágydülő**. 1899 körül, mint a rumén *Viile melegogyuluj* magyar előzőjét említik. Más forrásból nem mutatható ki. Magam úgy vélem, hogy

¹ Magam szedtettem *dült* betűvel,

e helynév-alak téves kiköveztetés eredménye a **Melegóddal* helynév helyett; a rumén helynévalak egészen jól értelmezhető az alábbi 1784-ből ismert *Melegóddal szőlő* fordításaként.

295.* **Melegóddal** [20] (p. sz.). — r. *Lá Mélégodál*. 1731: *Melegóddal*. 1784: *A Meleg óddal* Szőlő alatt (sz.). — Napsütötte, verőfényes oldal neve.

296. **Melegóddal alatt** (sz.) 1784: *A' Meleg óddal alatt* (sz.); alább: *A' meleg óddal alatt* (sz.). — Az előbbi helynév által jelzett terület alatt elterülő határrész neve volt.

297.* **Melegóddali szőlőtető** [215] (sz. k.). — r. *Virvu Vii lá Melegóddal*. — A helynév a verőfényes Melegóddal [20] felső részén üzött szőlőművelés emlékét őrzi.

298.* **Mérgestő** [170] (tó). — Valószínűleg a régebbi *Dühöstő* ugyanerre a vízrajzi tényezőre vonatkozó helynév. Talán rossz vizéért kapta nevét.

299.* **Mészáros ódala** [199] (k.). — r. *Koásztá Mnyészárosuluj*. — Az először 1612-ben, utoljára 1787-ben emlegetett *Mészáros* család neve maradhatott fenn e helynévben.

300.* **Minyusné gödre** [151] (sz. k.). — r. *Groapá luJ Mingus*. — A helynév előtagja személynevet őrizz; a rumén alak a magyar fordítása.

301. **Nagybükk** (e). 1784: *A' Nagy Bük* (vulgo *Dosz*) Édes domb és Csungerát n. h.-ben egy Contiguitásba vagon rész szerint nagy élő Tölgy, Csere és nagyobbára ugyan nagy élő Bükk Fákából álló e... (szomszédja) egy darabig ...a' Bálványos Várallyai és Batoni Határt Szeparáló Szekér út... a' Meridie hosszára a' Czoptelki Tilalmas e. — Nagyjában a mai *Bükk* [27] helynév jelzette területre vonatkozó név volt.

302. **Nacésörgő**. 1784: *A' Felső v. Sz: Margita felől való Fordulón: Az Aknábsa a' Nagy Csorgonál* (sz.). — Valahol az Aknásvögy düllőben [48] levő területre vonatkozó, kétségtelenül vízrajzi névből keletkezett hatámnév.

303. **Nagyhegy** (szö). 1784: *Felső v. Sz: Margita felől való Fordulón: A' Nagy hegy* alatt (sz.). 1817: *Nagy hegybe* (szö). — Helyrajzilag nem tudom közelebről meghatározni.

304.* **Natykőz** [12] (u.). — r. *Ulisofará Kúrci*. — A II. belsőség térképén a 67 és 111-es telek között haladó utcácska és a környezetébe levő falurész neve. A rumén helynév fenntartotta annak emlékét, amit az 1784-es összeírásból tudunk, hogy t. i. az I. belsőségtérképén 20–25 sorszámmal jelzett telek a XVIII. század első felében gr. Kornis udvarház (r. *curte* udvar, nemes háztelek) volt.

305. **Nagyországút** (1784). A falun kersztül haladó út, ma csak megyei út neve.

306. **Nagymező** (r.). 1784-ben az alsó fordulóban említik.

307. **Nagy rét** (k.). 1754: *A' Nagy rét szélibe* (k.)... (szomszédja) fejl az e... XVIII. század vége: *Felső Fordulóban a' Nagy rét szeljiben* (k.). — Helyrajzilag nem tudom elhelyezni.

308. **Nagyszőlő** (szö.). 1802: *A nagy szőlő n. h.-en* (szö.). — Közelebről nem tudom helyrajzilag meghatározni.

309.* **Nagyucca** [116] (u.). Másik neve: *Főucca*. 1871 körül: *Nagy útszá*. — A Falun átvezető legnagyobb és legrégebbi utca neve (L. még előbb *Főucca* címszó alatt!).

310.* **Németiratvány** [202] (k.). — r. *Lázu Nyámculuj*. — Miután *Német* családnév nem mutatható ki, csakis népnévet őrízhet a helynév előtagja.

311.* **Németkőz** (u.). — r. *Ulicá Nyámculuj*. — A helynév az egykori szász lakosság késői emléke. Ebben az utcában és falurészben húzódtatt meg a pusztuló szászságnak utolsó töredéke és így maradt fenn napjainkig az innen kipusztult népfaj emlékeként e név.

312. **Nyári kertye végibe** (k.). 1784: Az Alsó vagy Czoptelke felől való Fordulóban: A' *Nyári Kertye végibe* (k.). — A mai Rucuka kútya [95] táján, a Nyári Pista, gr. Kornis István jobbágya telke végében levő területre vonatkozó helynév.

313.* **Nyerges** [29] (pu, k, sz.). — r. *Lá Nyérgés*. 1731: *Nyerges*. 1784: A' *Nyerges* alatt (sz.); *Nyergesbe* (sz.). — Szoln. Dob. Mon. V, 271 szerint ebben és a Várút nevű határrészben bronz tokos vésőket és pénzeket találtak; szerinte ez arra vall, hogy a bányaművelés már az őskorban is virágzó volt. E vésők közül mintegy 6 darabot Kádár József maga is látott Bród Lőrinc dej-dési bádogosnál. A vésők mindenikének díszítése más és más volt. (I. h.)

314. **Nyergezbérec** (e). 1784: *Nyergesbérecz* (e); alább: A' Praedikátoron, *Nyerges Béreczin* és Gehelt oldalon egy Contiguitásba vagyon... Fiatalos nagyobbára Tölgy és Csere Fákbold álló e... ab oriente a' Porgolát Kert vagy-is a' Falusiak közönséges Erdejek. — A Nyerges [29] legmagasabb részének neve lehetett.

315.* **Nyergeskút** [187] (kút). — A Nyergesben [187] lévő kút neve.

316.* **Nyulak iratványa** [144] (k.). — r. *Lázu luj Jépurí*. — Valószínűleg a hely régebbi nyúlban való gazdagsága adta a helynévképződéshez a szemléleti alapot. A magyar helynévnek megfelelőleg inkább **Lázu Jepurilor* rumén alakot várnánk; a jelenlegi rumén helynévből arra lehet következtetni, hogy a harmadik tag ragadványnevet őrzött meg.

317.* **Ódal** [218] (sz.). — r. *Koasztá*. — Közvetlenül a belsőség feletti hegy-oldal neve. A rumén helynév a magyar jelentésbeli megfelelője. A magyar helynév egy *Sarájing oldal*-féle helynév utótagjának a rumén helynév hatása alatti önállósulása révén keletkezhetett.

318.* **Oláút** [37] (sz.). — r. *Káléjá Copuluj*. 1731: *Oláh út*. 1784: Az Alsó vagy Czoptelke felől való Fordulóban: Az *Olá utnál* (sz, k). — A név a rumén lakóságú Top-Coptelke felé vezető útra vonatkozik. A helynév előtagja a ruménség régebbi népnévét (*vlah* > *voláh* > *oláh* > *olá*) őrzi.

319. **Oltoványoknál** (e, gyü) 1784: Az *Oltoványoknál*... igen szép Szálas Tölgy és Csere Fákbold álló Tiltott e.¹ ...ab Oriente a' Hányás n. h.-től Szamos Ujvár felé járni szokott Szekér út, a Meridie a' Sz. Ujvár Németi határ vagy-is Cseplesz e... ab Occidente a' Péterházi és Szilágytői Határok... — A Hendestő [110] és Szilágytői patak düllő [160] valamelyik részének neve volt. A helynévképződés alapjául szolgáló mozzanat az okleveles adatok alapján, mint a helynévből is sejthető, gazdálkodástörténeti volt.

320. **Oltoványos** (gyü.). 1784: Biró András oldal az *oltoványos* (alma, körtve, gyü.) és tilalmas erdő. — Talán az előbbi helynév által jelzett területre vonatkozó ez a helynév is.

321.* **Onukuj dombja** [44] (sz.). — r. *Gyálu Juonakuluj*. — A magyar helynév előtagja a rumén helynév utótagjának, a r. *Juon* 'János' név kicsinyítő alakjának átalakítása útján keletkezett. A hegyen eredetileg egy ilyen nevű gazda birtoka lehetett.

322. **Országút**. 1754-ben a falun átvezető utat nevezik így.

323.* **Ördökkútya** [189] (kút). — r. *Fintmá Drákuluj*. 1898: *Ördögkút* (kút). — A rumén helynév a magyarnak jelentés szempontjából pontos megfelelője.

¹ Alább jegyzetképen ez áll:

Ezen Erdőnek közepe táján vagyon feles Alma és Körtvély Fákbold álló *Oltovány Gyümölsős* is s ez okon nevezetik *Oltoványos Erdőnek*,

324.* **Papiradvány** [194] (k.). Másik neve: *Szujániradvány*. — r. *Lázu luj Szuján*. — Vagy a XIX. század eleje óta kimutatható *Pap* család nevét, vagy foglalkozásnevet használtak fel helynévképzésre. A rumén helynév a magyar helynévváltozat jelentésbeli megfelelője.

325. **Papmezeje**. 1754: *A Pap Mezejében* (sz.)... (szomszédja) Nap Nyugotról a' Nemetibe járo ország uttya... — A Vár úttya [117] mellett fekvő helynév volt. Előtagja vagy család vagy foglalkozásnevet őriz.

326. **Papmező**. Először 1622-ben említik, 1643: in Plaga inferiore: Est... pratum unum... in *Papmesző* (XVIII. századi másolatban: *Papmező*). Két ségtelen, hogy az előbbi helynév változata; a helynév előtagja foglalkozásnevet őrzött meg.

327. **Pecer kerti**. 1731: *Peczer kerti*. — Előtagja vagy ragadvány-, vagy foglalkozásnevet tartott fenn. A régiségben és a népnyelvben a birt. személynév *i* alakja gyakori.

328.* **Pecérét** [109] (sz.). — r. *La Pecirət* 1784: Az Also vagy Czoptelke felől való Fordulóban: A' *Petzér Rétyin* (sz.); alább: A' *Peczér Rétbe* (sz.). — A rumén helynév a magyar átkölcsönzése.

329.* **Pereshíd** [126] (híd). Másik neve: *Cifrahíd*. 1711: a *peres hídnál*. 1784: A' *Peres Hídnál* (sz. k.). — Mint *Csűrű Bálint* meggyőzően kimutatta (MNy XXX, 311), az ilyenféle helynevek vitás, *per* alatt álló helyrajzi tényezőkre vonatkoznak. Mivel ez a határhíd, valóban perelhettek ezért a nirişnyíresiek a szomszédos Unguraş—Bálványosváralja lakóival. A helyi hagyomány is így magyarazza e helynév keletkezését.

330. **Petró kertye mellett** (k.). 1784: Az Alsó vagy Czoptelke felől való Fordulóban: A' *Petró Kertye mellett* (k.). — Ugyanarra a helyrajzi tényezőre vonatkozó helynév, mint a Tóki kertye határnév (L. ott!).

331.* **Pétermezei kút** [213] (kút). — r. *Fimţná lá Pétermézeu*. — Pétermezőn [107] lévő kút neve.

332.* **Pétermező** [107] (k. sz.). — r. *Pétermézeu*. 1898 körül: *Petermezeu*. 1731: *Péter mezeji*. 1733: A Felső Fordulóban: *Péter Mező* (sz.). 1784: *Pétermező*. 1802: A Felső Fordulóban: A *Péter mezőben* egy darab sovány parlag; alább: A *Péter mezőben* (en). 1864: *Pétermező* (e-ből irt.). 1871: *Pétermező* dülő (sz. k, l, ko. old., p.). — A helynév előtagja személynevet tatott fenn; a rumén név nyilvánvalóan a magyar átkölcsönzése.

333.* **Pétermező ódala** [108] (l.). — r. *Koasztá Pétermézeuluji*. — A hegyen lévő Pétermező [107] oldalas részének neve.

334.* **Pikpak iradvány** (k.). — r. *Lázu luj Pikpák*. — A helynév előtagja gúnynév; ennek tulajdonosa irtotta az erdőből a földet.

335. **Pirkó iradványa** [177] (k. sz.). — r. *Lázu luj Pirkó*. — A helynév előtagja ragadványnév lehet.

336. **Pogyerej** (e) 1784: Szoros út közt és a' Füstös Irotványa mellett a' Bérezen... egy darab cseplesz Tölgyes e., ab oriente a' Szoros út... ab Occidente a' *Pogyerej* n.... Tiltott e.; alább: A' *Pogyerej* n. h.-en vagyon egy darab Cseplesz Tölgyes e., ab Oriente a' Füstös Irotványa, a Meridie et Septentrione... rész szerint a' Kozárvári Határ szél; ab occidente a Mikeházi Határ. — A kozárvári határral szomszédos területen, a Kontrás iradvány [220] környékén lévő e. neve volt. A helynév kétségtelenül rumén eredetű. (Vö. Drăganu Miklós: *Románii în veacurile IX—XIV pe baza toponimiei şi a onomasticeii*. Bucureşti, 1933. 396 kk.)

337.* **Pojinyok** [53] (k.). — r. *Lá Pojenyj*. — A helynévben kétségtelenül a rumén *poiana* tisztás, locus in silva cavatus, lichtung* többszámú *poieni* (olv. *pojényj*) alakja áll előttünk (Vö. Drăganu: i. m. 39 kk.). A magyar alak ugyanolyan átvétel, mint amilyenre a rumén átkölcsönzéseknél elég példát

láttunk; a rumén többes alakot ellátták a magyar többszám ragjával is.
 338. **Pokol.** 1731: *Pokol.* 1784: Az Alsó vagy Czoptelke felől való Fordulóban: A *Pokolba* (sz.). — A Pokolhíd [123] rumén alakjának bizonyossága és az 1784-es fordulómeghatározás útmutatása nyomán kétségtelen, hogy a mai Pokolhíd környékére vonatkozó helynév volt.

339.* **Pokolhíd** (híd). — r. *Pokolbă.* 1731: *Pokol hidja.* 1784: A' *Pokol Hidjánál* (sz.). — A történeti adatok tanúsága szerint a híd környékét *Pokol*-nak hívták. Ez az alak maradt fenn határozóragos alakban a rumén helynévben. (E jelenségre vonatkozólag l. bevezető fejtegetéseimet és az ott említett címszók alatti megjegyzéseket!)

340. **Porgolátkert.** 1784: Felső v. Sz: Margita felől való Fordulón: A' Falun alóll a Kis Hágóban egy felóll a' *Porgolát Kert*, más felóll az Ország úttya. — A Szöllőre vezető út [91] környékén mezőkerítés (tanorok) emléket tartotta fenn. (Vö. *A Magyarság Néprajza* I, 135 kk. és II, 196 kk.) Az öregek, a régiek elbeszélése alapján még őrzik a fordulósí gazdálkodás előbbi formájában alkalmazott mezőkerítés és kapu emlékét. A helynév utótagja a szónak a régiségben és az erdélyi tájszólásban ma is gyakori „sepimentum, kerítés” jelentését őrzi.

341. **Porkoláb mellett.** 1731-ben említik. A mezőkerítés, *porgolátkert* mellett elterülő határrész neve. A helynév előtagja nép- vagy könyvetimológia eredménye.

Prédikánt erdő l. Prédikátor.

342.* **Prédikátor** [30] (e). — r. *Prédikátá.* Kétségtelenül idetartozik az 1731-es *Prédikánterdő* adatai, 1784: A' *Praedikátoron*, Nyerges Bérczin és Gehelt oldalon egy Contiguitásba vagyon... Fialatos nagyobbára Tölgy és Cseré Fákbol álló e... ab oriente a' Porgolát Kert vagy is a' Falusiak közönséges Erdéjek. 1794: a' Bándó Pataka mellett... egy darabb erdős hely, amely *Praedicator* Erdéjenek nevezetik; ezen névnek okáról tudakozódván, azt mondják a Nyiresiek, hogy úgy hallották, hogy a Sz.(ász) Papok v. Praedicatorok erdelye volt régentén 's az Urak el Foglalták, mint egyebetis el Foglaltak. 1871 körül: *Prédikátor* (mezei út, e. k. l).¹ — Az okleveles adatok magyarázó megjegyzései, meg az 1731-es adat kétségtelenné teszik, hogy itt valóban régi szász helynévvel van dolgunk. A szász *Prédikánt* a református falusiak száján érthetően *Prédikátor*-ra alakult át, hisz a református papnak Erdélyben (és a régiségben általában is!) *prédikátor* volt a neve.

343.* **Prédikátorba vezető út** [167] (út). — r. *Drumu lá Prédikátá.* — A *Prédikátor* [30] felé és azon átmenő út neve.

344.* **Pusztá** [89] (sz.). — r. *Lá Pustyé.* 1784: A' Felső v. Sz: Margita felől való Fordulón: A' *Pusztába* (k) egy felől az e. (szomszédságában). — Kétségtelenül elpusztult szőlő helyének neve. Erre mutat a *Pusztá szőlőből* lefojzó patak [161] neve is.

345. **Pusztabérc-hegy.** 1864: *Pusztabércz hegy* vagy Szöllőmegett. — A gyakoribb *birc*-es alakok könyv-változata. A Pusztabirci szőlőtetővel [184] azonos helynévi tényezőre vonatkozó név.

¹ Szoln. Dob. Mon. V, 277 szerint a *Prédikátor erdő* a Szoglamuri (!) erdőben van és „jelenleg (értsd 1898 körül) is két temetkezési halom látható, melyről azt gyanítják, hogy ide csatában elhullottakat temettek“. E valószínűleg népi hiedelemről a gyűjtő má már semmit sem hallott. E forrás egyébként nyilvánvalóan téved, mikor a *Prédikátor*-t a *Szoglamuri* (!) helyesen: *Zglamunj* — *Zgramunj* — *Szglámurj*) erdőben levőnek mondja, mert a két helynév a határ két elletétes pontján [30 és 13] fekvő területet jelöl.

346.* **Pusztabíre düllő** [90] (szö, k, e). Előtagját *Pusztabérc*-nek is ejtik. 1825: A *puszta bértz* (e). 1871 körül: *Pusztabérc düllő* (l, á, sz, k, e, szö, ko. old; út). — A Puszta [89] magasan fekvő részének neve. A *birc* szó a nyelv-járás í-zését tükrözi.

347.* **Pusztabíre erdő** [172] (e). 1784: A' *Puszta Bértz* n. h.-en... Veszszöből való Tölgyes e. mely kezdődik a Tatár Irotványától és mégyen vagyis nyulik a' Ferhona n. h.-ben lévő utig... a' Septemtrione a' Margitai határszél, ab Occidente a' Tatár Irotványa... — Régi úrbéres erdő neve.

348.* **Pusztabírei szőlőtető** [184] (l). — r. *Vrvu Vijilor*. A Pusztabíre [90] tetején lévő szőlőre vonatkozik.

349. **Pusztáódal** (sz.). 1787: Az alsó vagy Czoptelke felől való Fordulóba: A Biro András oldalában lévő Láb (sz.) (szomszédja) ab oriente A *Puszta ódal* (sz.). — Helyrajzilag nem tudom elhelyezni, mert a forduló-jelzés nem engedi meg, hogy a mai Puszta [89] jelzette területre vonatkoztassam.

350.* **Pusztaszőlőből lefojzó patak** [161] (p). — *Porau lá Pustyé*. 1871: *Puszta szőlőből lefolyó patak*. — A mai Puszta [89] nevű határrészből a Bándó patakba [214] lejtő időszakos vízfolyás neve.

351.* **Réformátus lemető** [2]. — Az egészében református magyarság temetkezőhelyének neve. Régebben a mai rumén (gör. kat.) temető is hozzá tartozott.

352.* **Réformátus templom** [3]. A reformátusok reformáció előtti időből származó kőtemplomának neve (Szoln. Dob. Mon. V, 273).

Resjám l. Restyán.

353.* **Restyán** [153] (sz, e, k.). 1784: A' *Restyánba* (k); alább: A' *Réstyán* és Kis Tilalmas n. h.-ben... mindenféle elegyes speciesü Fákboj álló Fialalos e. — Az 1731-ben említett *Resjám* rumén szájon keletkezett változat lehet. A helynév eredetét egyébként nem ismerem.

Restyán ajjába való kút l. Restyánkút.

354.* **Restyán alatt** [124] (e) — r. *Szub Réstyán*. — A Restyán [153] alatt a Lápos úttya [42] melletti terület neve.

355.* **Restyánkút** [185] (kút). Másik neve: *Restyán ajjába való kút*. — r. *Fintyna Lopusuluj* — *Fintyna Réstyánuluj*. — A Restyán alatt [124] lévő kút neve.

356. **Régi olátemplom**. 1784: Felső v. Sz: Margita felől való Fordulón: A' *regi Olá Templomnál* (k). — Pontosán elhelyezni e templomot nem tudom, de kétségtelen, hogy az I. sz. belsőségterképnek a cigánytelepek körüli részén,¹ de mindenképen a Bándó patakon [214] túli területen volt. Ez falu szélén lévő hely volt ekkor; több más körülmény mellett ez is az itteni ruménség aránylag késői korban való bevándorlására mutat. A hajdani „olátemplom“ helyét ma, mint Fekete Gerő levélben értesít, a falusiak közül senki sem ismeri.

357. **Régi sós kút**. 1784 és 1787: A Felső, Sz. Margita felől való Forduló-b(an): Az Hammas Bük Pataka Árkán fejjül a' *regi sós kút* irányáig az ország úttya alól (sz.) ab oriente (szomszédja) a' Bándó Pataka ab occidente Az Hammas bük pataka árka. 1802: A Felső Forduloban: A *Regi Soskutnál* (sz.) K. felől (szomszédja) a Bándó pataka. — A mai Hammasbük híggya [132] körüli régebbi sós vizű kút neve volt.

¹ A térképen álló templom a hozzávetőleges helyet jelöli; a kérdőjel erre is vonatkozik, nemcsak a cigánytelep elhelyezésének bizonytalanságára.

358. **Régi veszett országúttya.** 1787: A Ritkás Tilalmas Erdön fejül az utak közt a régi veszett ország úttya hosszában (sz.). — Talán a Vár úttyának [117] egyik neve.

359. **Rév.** 1784: Felső v. Sz: Margita felől való Fordulón: A' Révbe (sz.). — Helyrajzilag nem tudom meghatározni; a Bándó patak [214] valamelyik részén lévő átkelőhely neve volt; később e hely környékét is jelölhette.

360.* **Rocuka kúttya** (kút). — r. *Fântyna luj Rocuká.* — A helynév előtagja valószínűleg rumén ragadványnév.

361. **Ricuj** [34] (e, sz.) — r. *Lá Ric.* — A helynév magyar alakja rumén eredetűnek látszik, bár jelentés szempontjából nem tudom magyarázni sem a magyar, sem a rumén alakot.

362.* **Ricuj gödre** [182] (sz, k). Előtagját *Ric* alakban is használják. — r. *Groapá Riculuj.* — A Ricuj [34] gödrös részének neve.

Ritkaerdő l. Széperdő.

363. **Ritkás erdő.** 1784: A' *Ritkás Tilalmas Erdo* alatt (sz.) (szomszédja) a Septemtrione az Ország úttya; alább: A' *Ritkás Tilalmas Erdön* fellyül az útak közt a régi veszett ország úttya hosszába. 1787: A *Ritkás Tilalmas Erdön* fejül az utak közt a régi veszett ország úttya hosszában (sz.) — Az 1784-ből származó feljegyzés szerint ezen felül vezetett a régi országút. Nem azonos a mai *Ritka erdő* vagy *Széperdő* nevével, de azért helyrajzilag nem tudom közelebről meghatározni. Valószínűnek látszik, hogy a Vár-úttya [117] környékén fekvő erdőre vonatkozott.

364.* **Sarájing** [99] (sz, l, ko.). — r. *Sáralimbá.* 1754: A' *Sárajimba* (és a' *Sarajimba*) egy jó merekje szénara való k. 1784: A' *Sárájimba* (k). 1812: *Sarái* (!) (Elírás vagy sajtóhiba!). — A helynév eredetét nem ismerem, de a rumén alak kétségtelenül a magyar helyhatározóragos *Sárájimba* alak hangzó cserével képezett változata. Hasonló jelenségekre már előbb is rámutattam. A rumén helynév-alak utolsó két szótagjának alakulására valószínűleg hatással volt a r. *limbă* 'zunge, lingua' köznévi is. Ez elősegítette a gyakran hallott *-ba* ragos alaknak a rumén helynévanyagba való átvételét.

365.* **Saráing úttya** (u). — r. *Drumu lá Sáralimbá — Ulicá lá Sáralimbá.* — A Saráingba [99] vezető utca és út neve. A rumén helynév utolsó tagja, mint előbb kimutattam, magyarból való kölcsönzés.

366. **Sarájom.** 1754-ben említik. Csak a *Sarájim* elírása vagy sajtóhiba útján keletkezett alakja lehet.

367.* **Sándor János iratványa** [145] (k.). — r. *Lázu luj Sándorel.* — A helynév előtagja az 1787 óta ismert *Sándor* család neve lehet; nem lehetetlen azonban az sem, hogy a két első tag a faluban nagyon szokásos kettős keresztnévet rejt. Ebben az esetben az első tag az apa keresztnéve. A rumén helynév a magyar helynév hatására keletkezett alak; az utolsó tag a magyar *Sándor* keresztnév rumén kicsinyítő-képzővel való ellátása útján állt elő.

368. **Saráim alatt.** 1784: Felső v. Sz: Margita felől való Fordulón A' *Saráim* alatt az árkok felől az Arkok vicinitásiban. — A *Saráing* [99] alatti területre, az Ódalra [218] vonatkozó helynév.

369.* **Sárosrét** [125] (k, sz.). — r. *Sárársru.* — A Lápos úttya [42] mellett fekvő, eredetileg mocsaras, vizenyős rét neve. Egy 1731-es adatból szinte kétségtelen az, hogy a magyar helynév előbbi alakja *Sárosrét* — *Sárosriv* lehetett. A *rét*-es alak egészen új fejlemény lehet a jelentés szempontjából értelmetlenné vált *rét* helyett. Az alábbi 1784-es adat is ezt bizonyítja, hisz itt még *rét* szerepel. Ezt az alakot kölcsönözte és saját hangtani viszonyainak megfelelően alakította át a rumén lakosság; csak így érthető a mai magyar *rét* rumén *rju* megfelelője. A rumén név tehát egy régebbi magyar alakot őrzött meg. A rumén alak képződésére a *râu* 'patak' köznévi is hathatott

370. **Sárosrév.** Először 1731-ben említik. 1784: Az Alsó vagy Czoptelke felől való Fordulóban: A' *Sáros Révbe* s(z.). — A mai Sárosrét [125] előbbi neve lehetett.

371.* **Sejmehom** [35] (k). — r. *Lá Séjméhom*. 1731: *Sejmehom*. 1784: A' *Sejmehomba* (sz); a' *Sejmehomba* Irotvány (sz.) (szomszédja) egy felől az e. — A helynév eredetét nem ismerem

372.* **Sejmehomkút** [186] (kút). — r. *Lá Fjntná Séjméhomuluj*. — A Sejmehomban [35] levő kút neve.

373. **Semély** (sz). 1622-ben említik. Egyetlen adat alapján sem helyrajzi, sem sem jelentésbeli meghatározása nem lehetséges.

374. **Sikátor**, 1871 körül nyugatról keletre a Lápos düllőbe [146] vezető utcácskának mondják. Valószínűleg azonos az Ivókút [11] közelében levő sikátorral.

375.* **Sinordomb** [19] (sz, k). — r. *Szinordymb*. 1731: *Sinórdomb*. 1784: Felső v. Sz: Margita felől való Fordulón: A *Sinor Dombnál* a' Ferhonába (k.); alább: A' *Sinor Dombon* (sz.). 1784: *Sinordomb* (!). 1864: *Szinordomb*. — Az 1784-es alakból családnévi helynévadásra következtethetünk; *Sinor* nevű család azonban nem mutatható ki a történeti forrásokból. A rumén helynév kölesönvétele a magyarból.

376.* **Sodré iratvány** [78] (k). — r. *Lázu luj Sodré*. — A helynév a Pusztabíre düllőben [172] végzett erdőirtás emléke; előtagja ragadványnevet tartalmazott fenn. A rumén helynév a magyar alak jelentésbeli megfelelője.

Sóértanya l. Komandó.

377.* **Sóskút** [163] (kút). — r. *Fjntná Szlátynə*. 1784: *Sóskút*; A' Felső v. Sz: Margita felől való Forduló: A' *Sós Kutnál* (sz.). 1802: Az Alsó (!)¹ Fordulob(an) avagy Sz(ent) M(argitai forduloban): *A Sós-kutnál* (sz.). — A sós talajba vágott sósvízű kút neve.

378.* **Sóskút mezeje** (r). 1589: ...in prato *Sos kuth mezeje* vocato. — A mai Sóskút [163] vagy a mai Hammassbükk hígya [132] táján feküdt Régi sóskút körüli rét neve lehetett; így a mai Sóskút réttye [45] helynévvel azonosíthatjuk.

379.* **Sóskút pataka** [164] (p). — r. *Perəu Kolimbi*. — A Kőjinkból [46] lejövő és a Sóskút [163] mellett elfolyó kis vízfolyás neve.

380.* **Sóskút réttye** [45] (r). — Valószínűleg az 1589-ben említett *Sóskút mezeje* helynév is e területre vonatkozik (L. fennebb!).

381.* **Sóskút ucca** [111] (u). Másik neve: *Sóskútra vezető út*. — r. *Drumu lá Fjntna szlátynə*; másként: *Ulicá szlátynə*. — A Sóskút [163] felé és a mellett vezető út illetőleg utca neve.

382.* **Sóskút uccáról való híd** [7] (híd). — *Pódu lá Szlátynə*. — A Sóskút uccában [111] a Lápos patakon vagy árkán [152] át vezető híd neve.

383.* **Sóskútra vezető út** [111] (út). — A Sóskút uccának a belsősegen kívül eső folytatását nevezik így.

Sóspatak l. Bándópatak.

384. **Sós ucca.** 1871 körül: *Sós* vagy *Soós útsza*. — Ma nem ismerik. Valószínű, hogy a Tkv.-ben is csak a *Sóskút ucca* [111] nevének rövidítése.

385. **Stelnej** (szó). 1643: In plaga Superiore: vinea una in *Stelnely*. — A nehezen és bizonytalanul olvasható szó a forrás XVIII. századi átírásában *Stehelynek* látszik. Egyik alak sem értelmezhető.

386.* **Süjetvár** [83] (pu, k, sz.). Előtagját *Sijett* alakban is hallani. — r. *Lá Sijétvár*. 1898 körül: *Setvár* (!). 1874: A' *Süllyet Várba* (sz.); alább:

¹ A 1784-es forrásban *Felső* fordulót említenek. Ez a helyes!

A' Koristáj n. h.-ben... Fialatos Tölgy fákból álló e., ab Oriente a' Margitai Határ szél, a Meridie a' Koristáj és *Sülyet Vár* n. h.-ek, a Septemtrione a' Margitai határban lévő Bükkös e., ab Occidente a' Ferhona úttya... 1864: *Sülyedt vár* (egykor várhely). — Szoln. Dob. Mon. V, 271 valószínűtlen feltevése szerint a rómaiakkal kezdődő falunkbeli sóbányászat az Árpádok alatt és azután is „egy ideig folyt”. „Ennek biztosítására” emelhetek egy várat, melynek neve határnevünkben maradt fenn (L. még *Belivár* címszó alatt!). A rumén helynév nyilvánvalóan a magyar származéka; az átkölesönzések *ü-i* hangzóhelyettesítéssel keletkezett a mai rumén és ebből visszakölesönzéssel a magyar alakváltozat.

387. **Süjettvár előtt.** 1784: A' *Sülyett Vár előtt* a' Sos-Kutnál (sz.). — A Süjettvár [83] körüli területet jelölte e név.

388. **Süjettvár ódal.** 1784: A' Felső v. Sz: Margitta felől való Fordulón: A' *Sülyet vár odalba* (sz.). — A Süjettvár [83]-nak a Bándó patakra [214] néző oldalas részére vonatkozhatott e név.

389. **Sütő irótvánnya** (k). 1784: A' Felső v. Sz: Margita felől való Fordulón: A' Bükkön a' *Sütő Irotvánnyába* (k). — Az először és utoljára 1762-ben említett *Sütő* család, talán éppen a *Sütő Tamok* (!Timok?) írtása. A mai Bükk [27] valamelyik irtott részének neve volt; legalább a határolásból erre következtethetünk.

390.* **Szabaszlai iratványa** [180] (sz, k). Másik neve: *Haplás iratványa*. — Az 1756-tól kimutatható *Szabaszlai* — *Szabaszlai* család írtása.

391.* **Szárasztó** [52] (k, sz). — r. *Szárasztou*. 1784: Felső v. Sz: Margita felől való forduló: Az Aknába a' *Szárasztó* alatt (k.) egy felöll (szomszédja) az e.; alább: A' Venyikésbe a *Szárasztó* felett (sz.); alább: A' *Szárasztó* alatt k). — Kiszáradt tó helye lehet. A rumén helynév a magyarból való kölesönzés.

392. **Szárasztó alatt** (k.). 1784: Felső v. Sz: Margita felől való Fordulón: A' *Szárasztó* alatt (k). — A mai Szárasztó [52] alatt elterülő határrészre vonatkozhatott.

393.* **Szász kútya** [24] (kút). 1889: *szász kút* (kút). Ugyanekkor a helynév rumén alakja *Fintina Szaszuluj* volt. — Vagy az 1589-ben említett *Szász* család nevét, vagy népnevet tartott fenn e helynév.

394.* **Szász réttye** [66] (k, sz.). — r. *Ritu Szaszuluj*. 1784. A' *Szász Rettyén* fellyül az Északba... A' *Szász Rétyibe* vagy-is vulgo Lábu gyelá *Ritu Szaszuluj* (sz); a' *Szász Rétyibe* Lábu esel Lung linge valve Lá *Ritu Szaszuluj* (sz); a' *Szász Rétyibe* vulgo Labu esel Szkúrt lá *Ritu Szaszuluj* (sz).¹ 1825: a' Felső Foruloba: A' *Szász rettyibe* lévő nagy láb (sz); A' *Szász rétyin* fellyül a' Kopatzok közöt levő nagy láb (sz). 1864: *Szászok rétye* 1871 körül: *Szász rétye* (k, sz, á). Az 1871 körüli forrás *Szászrétye dülő-t* is említ. A fenti helynév, mint a térképvázlaton is látható, valóban nagyobb kiterjedésű határrészre vonatkozik. — A helynév család- vagy népnevet tartott fenn.

395.* **Széperdő** [92] (e). *Podurújá ráró*. Másik neve: *Ritka erdő*. Először 1812-ben említik. 1864: *Ritka* vagy *Széperdő*. — Az erdő szép szálfák-ból álló voltára vonatkozhatott e helynév.

Szglámurj dülő l. Zgramm düllő.

396. **Sziget.** 1784: Felső v. Sz: Margita felől való Fordulón: A' Kis Malom iránt a' *Szigetbe* (sz). — Az 1731-ben említett *Szüget*-tel együtt a mai Kis-malomrét [205] táján a Bándó patak [214] által körülfolyt határrészre vonatkozó helynév lehetett.

¹ Ugyanezek az adatok fordulnak elő csaknem betű szerint az 1787-es forrásban; ezért ezt a forrást nem idézem.

397.* **Szilágy árka** [137] (á.) — r. *Porau Szolázsuluj*. — A **Szilágy** düllőben [115] folyó patakocska helyesebben *árok* vagy időszak vízfolyás neve.

398.* **Szilágy düllő** [115] (sz, k, e). — r. *Szolázs*, 1895 körül: *Szelázs*. — 1731: *Szilágy*. 1784: Az Also v. Czoptelke felől való Fordulóban: A' *Szilágy* n. h.-ben lévő Láb (sz); alább: a' *Szilágy* n. h.-ben a' György Déák n. Láb. A' *Szilágy* felett a tekintőn (sz)... (szomszédja) egy felől az e. 1787: A *Szilágy* n. h.-ben lévő Láb (sz); a' *Szilágy* n. h.-ben a' György Déák n. Láb. 1825: A *Szilágy* n. láb. 1864: *Szilágy* (Sáluťiu—Szilágytő községgel határos rész neve). 1871: *Szilágy düllő* (k, sz, l, kt, p, ko. hely, á, házak.) — A helynév eredetileg *szilfás* trületre vonatkozhatott; így a -d helynévképzős *Sziládból* fejlődött az újabb jésült alak.

399. **Szilágy higgya**. 1784: Felső v. Sz: Margita felől való Fordulón: A' *Szilágy Hidjánál* (sz.). — Valószínűleg a Szilágy árkán [137] átvezető hid neve volt.

400. **Szilátykapunál**. 1784: Az Alsó vagy Czoptelke felől való Fordulóban: A' *Szilágy Kapunál* (k)... ab una... Tilalmas e, — Régebben a Szilágy düllő [115] elején álló mezőkapu emlékét tartotta fenn.

401. **Sziláty torka** (sz.). 1784: Az Alsó vagy Czoptelke felől való Fordulóban: A' *Szilágy Torkába* (sz.). — A Szilágy düllő [115] első részét, bejáratát képező terület külön neve.

402.* **Szilágytői patak düllő** [160] (sz, e). — r. *Váléjá Szoláciuluj*. 1746: a *Szilágytői Patak(an)* Lénárd n. h.-ben (sz.). 1784: A' *Szilágytői Patakba* (sz.). 1871 körül: *Szilágytői patak düllő* (k, sz, l, p, út). — A szomszédos Sáluťiu—Szilágytő község fele folyó patak környékére vonatkozó helynév.

403. **Szilágy vége** (sz). 1825: az also Fordulóba: A' *Szilágy Végibe* levő kis láb (sz). — A Szilágy düllőnek [115] a Szilágytői patak düllő [160] fele eső része.

Szinordomb I. Sinordomb.

404.* **Szilágy úttya** [136] (út). — r. *Ulicá lá Szolázs — Drumu lá Szolázs*. — A Szilágy düllőbe [115] vezető út neve.

405. **Szilágyra vezető út**. Az 1871 körül ilyen néven emlegetett út az előbb említett *Szilágy úttya* [136] névvel azonos helyrajzi tényezőt jelölhet.

406. **Szilvásnál**. 1784: Az Alsó vagy Czoptelke felől való Fordulóban: A' *Szilvásnál* (k). — Helyrajzilag nem tudom közelebbről meghatározni.

407.* **Szkorus** [212] (e). A helynév eredetét nem ismerem. Más vidékről is tudunk néhány ilyen helynév-adatról; mindannyi rumén vidékről való. Ezek az adatok itt következnek: 1898: Preuteasa—Paptelek (Someş—Szolnok Doboka m.): Groapa *Szkorusuluj* [,Szoln. Dob. Mon.“ V, 411]. 1761: Gyümölcsésény (Sälaj—Szilágy m.): In Loco vulgo *Szkorus* nuncupato [EM. br. Wes-selényi es. lvt. Birtek és vagyonösszeírások es.]. 1775: Tihäu—Tihó (Uo.): Lá *Szkorus* [Iratvány] (k)... vicinussa a' Galgoi és Toszállási határ [Cluj—Kolozevári ref. koll. lvt. Sombori es. iratai]. 1777: Vad—Révkolostor (Someş—Szolnok Doboka m.): *Szkorus* (határhely) [Szoln. Dob. Mon. V, 555.] Előfordul 1792-ben is [Vö. EM. gr. Kornis lvt.]. 1825: Şimişna—Semesnye (Someş—Szolnok Doboka m.): La *Szkorus* (sz., k.); La *Szkorusajke* (k). [EM. gr. Bánffy I. Nemzetiségi lvt. Bánffy F. conscr.]

408. **Szoros**. 1784: Felső v. Sz: Margita felől való Fordulón: a' Szölő me! lett a' *Szcrosba* (sz). — Az Alsó- és Felső szoros [74 és 75] összefoglaló neve volt; a forduló-meghatározás és a határolásból erre következtethetni.

409.* **Szorosút** [207] (út). — r. *Drumu lá Sztrympturá*. 1784: *Szoros út* (e). — A Felső szoros [75] felé vezető út neve.

410.* **Szöllőgyepüje** [55] (k). Először 1871 körül a *Pusztabérc* (helyesen: *Pusztabirc*) düllőben [90] említik. A *gyepü* itt szöllővédő kerítést jelent.

411.* **Szöllők** [141] (szö.). — r. *Lá Vijé*. — A falusiak szölleinek neve.

412.* **Szöllők alatt** [101] (sz.). — r. *Szub vijé*. — A Szöllők [141] alatt ei-terülő határrész neve.

413.* **Szöllőmegett** [71] (sz.). — r. *Dupə Gyál*. 1784: A' Felső v. Sz: Margita felől való Fordulón: A' *Szölő megett* (sz.); alább: A' *Szölő meget* a' Gyertyánosba (sz). 1864: *Szöllőmegett* [egy szőlőhelyen túl fekvő rész (neve)]. 1871 körül: *Szöllőmegett* v. *Szöllőmegetti* dülő (sz, k, p, e, á, l, út). — Az 1784-es adat határolása a Juonyel iratványa [72] és a Gyertyános [73] közötti területre mutat; ez csak elírás lehet, hisz e helynév csak a Szöllők [141] megett levő határrészre vonatkozhatik.

Szöllőre menő ucca l. Szöllőre vezető út.

414.* **Szöllőre vezető út** [91] (út). — r. *Drumurj kətrə vijé*. Az 1871-ben említett *Szöllőre menő utszá*-val azonos lehet. A gyümölcsösök felé vezet.

415. **Szőcsné vápája**. Csak 1731-ben említik. — Helyrajzi elhelyezése nem lehetséges. A helynév előtagja az először 1754-ben említett *Szöts* (ma: *Szucsu?*) család nevét tartotta fenn; utótagjában a talajmélyedést jelentő, ma már e nyelvjárásból is kihalt *vápa* köznevünk maradt fenn.

Szuján iratványa l. Pápiratványa.

416.* **Szücsgödre** [105] (sz, k, kev. l.). — r. *Groapá Szucsulu*. 1784: Felső v. Sz: Margita felől való Fordulón: A' *Szüts Gödr*iben (sz.), A' *Szüts Gödr*in alóll (k). — A helynév eltagjában az 1617-ben említett, később elruménesedett *Szücs* család neve maradt fenn; a rumén helynév már a család-név rumén alakját őrzi.

417. **Szücsgödre alatt** (sz). 1784: A' *Szüts Gödre* alatt (sz). — A *Szücsgödrc* [105] alatti terület neve volt.

418. **Szüget**. 1731-ben említik. — Helyrajzi meghatározását a *Sziget* című alatti kíséreltem meg.

419. **Tatár irtoványa** (e). 1784: A' Puszta Bértz n. h.-en... Veszszöböl való Tölgyes e, mely kezdődik a *Tatár Irotványától* és Mégyen vagyis nyulik a' Ferhona n. h.-ben lévő utig... a' Septemtrione a' Margitai határszél, ab Occidente a' *Tatár Irotványa*... — A helynév a határolásból ítélve a Puszta-bíre dülő [90] környékén levő hely neve volt. Valószínűleg az 1787 előtti években egyezzer említett *Tatár* család irtotta egykori erdős területre vonatkozott.

420. **Tatár irtoványa alatt**. 1784: A' *Tatár Irotványa* alatt (sz); alább: A' Sáráimba a' *Tatár Irotványa* alatt (k). — Az előbbi helynév-jelezte terület alatt lévő határrész neve volt.

421.* **Támogödre** [36] (sz, k). — r. *Groapá luj Təmə*. — A helynév előtagjában ragadványnév rejtőzhetik; ilyen nevű család nem mutatható ki a történeti forrásokból.

422. **Tekintő**. 1784: Az Alsó vagy Czoptelke felől való Fordulóban: A' *Tekintön* (sz). ...egy felöll (szomszédja) az e.; alább: A' Szilágy felett a' *tekintön* (sz). ...egy felöll (szomszédja) az e. — A Szilágy dülő [115] legmagasabb része lehetett; innen messze el lehet látni. Az ilyenféle nevek gyakran őrhelyeket, megfigyelő helyeket jelölnek. (Vö. MNy. XXX, 162 és HNTDolg. I sz. 4.)

423. **Temető**. 1754-ben a felső, 1784-ben, az alsó fordulóban említenek ilyen helynevet. 1825: az alsó Forduloba: A *Temető*nél lévő láb (sz.). — Az 1784-és 1825-ös adat, a mai temetőkre [1 és 2] vonatkozott; a másik a határban való temetkezés emlékeit tarthatta fenn.

424. **Temető ajjában**. 1832-ben említik.

425. **Temető alatt** (sz). 1784-ben a temető alatti területre vonatkoztatták.

426. **Temető felett** (sz). 1784-ben a Temető feletti sz.-ról emlékeznek meg.
 427. **Temető oldal**. 1784: Az Alsó vagy Czoptelke felől való Fordulóban: A' *Temető oldala* (sz.) 1842: a' *Temető oldalba* egy házikó. — A mai temetők [1 és 2] hegyoldalára vonatkozó név lehetett.

428. **Temető végiben** (sz). 1754-ben az alsó fordulóban említik, tehát a mai temetők [1 és 2] hátsó részét, *végét* jelölte.

429.* **Templom ucca** [10] (u). 1871 körül: *Templom* vagy *Templomi útsza* — Ma ez az utca bizonyos egyházi épületek lebontása útján térré bővült, és beleolvadt a Nagy uccába [116].

430.* **Terhona** (e). 1784-ből, az általam is használt forrásból idézi „Szoln. Dob. Mon.“ V, 277. Csak elírás vagy sajtóhiba lehet a *Fcrhona* [80] helynév helyett; az eredeti forrásban nem fordul elő.

431.* **Térkút** [93] (*kút*). 1784: A' *Térkút* mellett (k); alább: A' *Tér Kút*-nál (sz.), A' *Téér Kút*-nál (k.). 1898: *térkút* (kút). — Ma a belsőségben levő kút; 1784-ben még a falu szélén, a **Térben* volt. Ez utóbbi helynév csak összetételben maradt meg (Vö. 35. l.).

432.* **Térkút uccája** (u). 1871 körül: *Kokosra vezető út*. — r. *Ulicá Tyérkutuluj*. — A Térkút [93] felé vezető utca neve. A rumén helynév utótagja nyilvánvalóan magyarból való kölesöznés.

433.* **Tilalmas erdő** (sz). 1746: a *Tilalmas Erdő* n. h.-ben (sz.). — Helyrajzilag nem tudom meghatározni.

434. **Tilalmaskert**. Csak egyszer 1871 körül, a telekkönyvben fordul elő.

435.* **Timófi gödre** [39] (k, sz.). — *Groapá luj Timofi*. — A helynév előtagja az 1759-ben még magyar, de 1787-ben már rumén *Timofi* család nevét őrizte meg.

436. **Tónál**. 1784: Felső v. Sz: Margita felől való Fordulón: A' Kis Malomnál a' *Tóónál* (k.), a' Falun áll a' *Tónál* (szomszédja) ab altera a' Bandó Pataka árka. — A mai Kismalom rétye [205] táján képződött *tó* neve volt; ma már eltűnt az állóvízzel együtt a név is.

437. **Tőke kertje**. 1731-ben említik. — Talán a későbbi *Tőki gazza*, vagy a *Tőki kertye* (1784) helynévvel azonos területet jelölt.

438. **Tőki kertye**. 1784: A' Felső v. Sz: Margita felől való Fordulón: A' *Tőki Kertye* mellett; alább: A' *Tőöki Petro Kertye* mellett (sz.) ab una a' *Tőöki Petro...* zsellér telke. — *Tőki Ptéer*, gr. Kornis Zsigmond zsellérének kertje volt 1784-ben.

439. **Tőki gazza** (sz, k). 1784: A' Felső v. Sz: Margita felől való Fordulón: A' *Tőki Gazzán* (k.); alább: A' *Tőöki Gazzán* (k.), A' *Tőki Gazzán* (sz.). — Lehet, hogy a *Tőki kertye* helynév alakváltozata, de lehet az is, hogy e helynév jelzette terület környékén levő bokros helyre vonatkozott.

440. **Tölgyes** (e). 1778: *Tölgyes* és Vényikés köz Tilalmas Erdők. — Helyrajzi meghatározása e határolás nélküli egyetlen adat alapján lehetetlen.

441. **Tremint kút** (kút) 1754: A' Temető végiben... az also borozdája alatt vagy a' *Tremint* (?) nevezetű *kút*. — A mai Nagyköz [12] akkor még részint külsőségben fekvő részén levő kút neve volt. Az előtag eredetét nem ismerem; különben is olvasata — bár a forrást személyesen használtam — kétes.

442.* **Urak iratványa** [200] (k). — *Pojáná cséjá Domnyászká*. — A faluban birtokos családok közös irtásának neve.

443. **Válé(já) Hulbényilor** (sz). 1825: az Alsó Fordulóba: *La Vale Hulbényilor*. Csak a rumén nevet említik; helyrajzilag nem tudom meghatározni a helynevet. Lehet, hogy az alábbi helynév változata vagy elírása.

444. **Válé(já) Hurubényilor** (zabf.). 1802: A Felső fordulóban Czoptelke felé: In *vale hurubényilor*. — A rumén helynév jelentése: „Hurubások¹ völgye v. pataka”. Helyrajzi elhelyezése a szűkszavú adat alapján lehetetlen.

445. **Várajjai rév.** 1784: A¹ *Várallyai Rév*nél (sz) ab una az ország úttya, ab altera a¹ Bándó Pataka közt. 1812: *Váraljai rüh*. Valahol a Cifrahíd [126] táján lévő terület neve. A *rü* — *rév* alak váltakozásáról már előbb szóltam.

446. **Várajjára vezető út.** [140] (út). — r. *Drumu lá Ungurás*. — A szomszédosszédos Bálványosváralja felé menő út neve.

447.* **Várajjai út** [140] (út). — A Várajjára vezető út másik neve.

448.* **Veresiratvány** [81] (k). — r. *Lázu luj Vérés*. — Az 1593 óta kimutatható *Veres* család neve van a helynév előtagjában; ez a család irthatta itt az erdőt. A személynévi eredetet egyébként a rumén helynévalak is mutatja.

449. **Veresrév.** 1731-ben említik. — Az először 1593-ban említett *Veres* család neve maradt fenn a helynév előtagjában. Helyrajzilag nem tudom elhelyezni e helynevet.

450. **Verőfény.** 1784: Felső v. Sz: Margita felől való Fordulón: A¹ *Verő fényen* az árkon túl (k) (szomszédja) egy felöll az e. — Helyrajzi meghatározása a határolás hiánya miatt lehetetlen.

451. **Vénhegy** (szö.). 1784: A¹ Felső v. Sz: Margita felől való Fordulón: A¹ *Vén Szőlő Hegy* alatt (sz.); alább: a¹ *Vén hegy* n. szö. Hegyben (szö) melynek ajjába feles oltóvány Alma és Szilva Fákbol álló Szép Gyümölcsös is vagyon. 1787: *Vén Hegy* n. Szőlő Hegy (szö). — Valószínűleg a Szöllők [141] valamelyik részének a neve lehetett. Az előtag régóta szőlőgazdálkodásra használt területre mutat.

452.* **Vinyikés** [25] (e, k, sz). Ritkább alak: *Venyikés*. — r. *Vinyigés* (1898 körül: *Vinnyikés*). 1731: *Venikes*. 1784: A¹ *Venyikésbe* (sz.); alább: A¹ *Vennyikésbe* a¹ Száraz-tó felett (sz.). 1778: Tölgyes és *Venyikés* köz Tilalmas Erdők. 1802: A *Vinyikés* erdeje a Gyorgyák Iratványanál (sz.) (K.-ről szomszédja) a B(álványos) Varallyai Vidrás n. e. 1825: A¹ *Venyikésbe* (e.). — A helynév a *venyige* köznévi régebbi *venike* — *venyike* alakját tartotta fenn az íző nyelvjárás *Vinikés* alakjában (Vö. NySzt.). A rumén helynév magyarból való kölesönzés.

453. **Vízserek.** 1731-ben említik. — Egyetlen, pusztá helynévi adat alapján nem tudom elhelyezni a határban. Lehet, hogy a belsőség valamelyik részén a Bándópaták [212] érintette területre vonatkozik.

454. **Zermezeu.** 1898 körül *Zermezeu* alakban, mint „oláh forrásból” merített helynévi adatot említik. A helynév magyar kölesönzés, de nem ismerjük a kölesönvett alak eredetijét; ez valami **Szermező*-féle helynév lehetett. A jelenkori helynévgyűjtés alkalmával e helynév nem került elő.

455.* **ZgrámIn düllő** [133] (e). — *Zglámurj*. 1871: *Szoglámurj* düllő (sz, e, l). 1898 körül: *Szoglámurj* (!d.). — A magyar helynév a ruménből való kölesönzés.

456. **Zöld vápa.** 1731-ben említik. — Egyetlen szűkszavú adat alapján a helynevet nem tudom helyrajzilag meghatározni. Az utótag, mint előbb is többször rámutattam egy köznévi szerepében kihalt *vápa* „gödör” köznévi-nyelvi örök.

457.* **Zsandáriratvány** [198] (k). — r. *Lázu luj Zsándár*. — A helynév előtagjában ragadványnév maradhatott ránk; a rumén helynévalak erre mutat.

¹ *hurubă*, kicsiny faház, catogeum.

458. **Zsezunyis** (sz). 1825: *La Zsezunyis a' Heres* (?) juknál (sz.). 1828: *La Zsezuny a Heres Juknál*. — A kétségtelenül rumén eredetű helynevet nem tudom elhelyezni. Különben is kétszeri említés után nyomtalanul eltűnik.

459. **Zsigmond**. 1731: *Sigmond*. — Egyetlen, határolás nélküli adat alapján nem tudom elhelyezni. A helynév kétségtelen személynévi eredetű; mint puszta személynévi helynév a régebbi típusúak közé tartozik.

Pótlások és javítások.

A kedvezőllén sajtóviszonyok miatt tanulmányom megírása és megjelenése között szinte két év telt el, sőt csaknem az egész tanulmány egy év óta kiszedve áll. Az eltelt idő alatt néhány pótló és helyreigazító adatra akadtam. Ezeket szükségesnek tartom itt alább közölni.

A 12. lapon azt írtam, hogy a *Félékán* nevű jobbágyság a kolozsmegyei *Feleac* — *Felekről* származhattak falunkba. Mint *Debreczeni László* szíves szóbeli közléséből tudom, a mezőszéki *Szászfellak* község rumén neve szintén *Feleac*, és így a jobbágyság innen is jöhettek e faluba.

A 19–20. lapon a lakosság számhasonlítási adatait vizsgálva, csak 1857-ből tudok a felkezeleti lakosság-viszonyokból a nemzetiségi megoszlásra következtetni. Már tanulmányom teljesen kiszedve állt, mikor *Bolcas Lucián* felhívta figyelmemet arra az E. M. levéltárának Mike Sándor-féle gyűjteményében levő *Helységei nevei* — *Ortschafts Register* téves felíratot viselő kéziratra, amely tulajdonképpen Erdély 1850-i népszámlálási adatait tartalmazza. A német nyelvű, betűsoros forrásban a vizsgált falura vonatkozólag a következő adatok találhatók: A falu magyar neve: *Nyíres*. — Rumén: *Szász Mirés* [!]. — Német (deutsch): *Birkendörfel*. — A falu lakosságának megoszlása nemzetiségek szerint: Magyar: 440. — Rumén: 488. — Szász: nincs. — Más nemzetiség: 28. — A lakosság összes száma tehát 1850-ben 956 lélek volt. Ezek az adatok kiegészítik, de semmiben sem módosítják a népesség-viszonyok vizsgálata alkalmával kifejtett megállapításaimat. Ezzel kapcsolatban megjegyzem, hogy itt e forrásban szerepel egyedül a falu német neve *Birkendörfel* alakban. Alig hiszem, hogy ez eredeti népi név volna, hiszen akkor a forrás megfelelő rovatában *deutsch* helyett bizonyosan *sächsisch* állana, mint ahogy a lakosság esetében is *Sachsen* áll. A fenti név tehát valószínűleg a helység hivatalos alakja; mint ilyen a rövidebb magyar *Nyíres* alak szabad fordítása is lehet.

A 29. lapon a *Hulpe* helynevet helytelen volt az ismeretlen eredetűek között sorolnom, mert a rumén *vulpe*, róka' köznévként van *hulpe* nyelvjárási alakja is. E helynév tehát kétségtelenül rumén eredetű. A rumén helynév-anyagban igen gyakori e helynév.

A 31. lapon felülről a 16. sorban *riu* helyett *riu* iktatandó a szövegbe; a 32. lapon felülről a 12. sorban a *Pusztabirc* utótagja *birc*-nek, a *Középbirc* alak pedig *Közébbirc*-nek olvasandó!

A 34. lapon levő térkép római számai a következő községek határának érintkező részére vonatkoznak: I. Marghita—Szentmargita. II. Unguraş—Bálványosváralja. III. Batin—Báton. IV. Top—Coptelke. V. Mîntiul Gherlei—Szamosújvárnémeti. VI. Peterhaza—Péterháza. VIII. Sălaşiu—Szilágytő. VIII. Benediug—Szentbenedek. IX. Mica—Mikeháza. X. Cuzdrioară—Kozárvár.

A 33. lapon a Szásznyíresi földközösségre vonatkozó feltevésemet, mint utóbb rájöttem, mindenben igazolja *Tagányi Károly* a magyarországi földközösségről írott munkájában (*A földközösség története Magyarországon*. Gazdatörténeti Szemle 1894. és kny.), bár azt a kézíratos forrást, amelyre ő hivatkozik, az E. M. gr. Kornis lvt.-nak

szásznyíresi csomójában nem találtam meg. Valószínűleg az a kérdéses levéltár hatalmas anyaga más részében lappang.

A 4–6. sz. helynevek címszavának előtagja **Aknázs**-nak olvasandó.

44. **Bergej**. Gyallay Domokos szíves figyelmeztetése alapján tudom, hogy Torockón (Torda Aranyos m.) is él hasonló helynévalak *Bergej*–*Birgej* alakban. Itt egy hegyoldal és az ott levő temető neve. „Vigyen el a *Birgej!*” — mondják átokképpen a torockaiak. Gyallay figyelmeztetése nyomán valóban ráakadtam a helynévre *Bergej*, *Bergéjtető*, *Bergej* oldala és *Bergej* völgye alakban [Vö. Dr. Jankó János: Torda, Aranyösszék, Toroczkó magyar (székely) népe. Bpest, 1892. 12.]

60.* **Borsósgödre** h. **Borsózsödre**.

95.* **Csungerád kút** h. **Csungerátkút**.

121–122. A címszó előtag **Édezs**-nek olvasandó.

145. A helynév előtagja *Debreczeni László* szerint rumén gúnynév. Egyébként szerinte a *gocoj* egy tréfás rumén szokás álca-álakját jelenti.

146–147. A címszó előtagja **Görög** h. **Görök**.

156–157. A címszó előtagja **Hammas** h. **Hammazs**.

458. E helynév is a magyarázható helynevek közé tartozik, hisz a rumén *jezune* (olv. dzsézunyé), „borz”-ot jelent. Tehát a helynév jelentése: *Borzos*. (*Debreczeni László* közlése.)

Források jegyzéke.

Csak a gyakrabban előforduló és a szövegben vagy a lapalji jegyzetekben külön nem jelölt forrásokat sorolom itt fel.

1514–1702: „*Szoln. Dob. Mon.*“ V, 266–69. — 1589: EM. Oklevelek törzsgyűjteménye és „*Szoln. Dob. Mon.*“ V, 276. — 1593: „*Szoln. Dob. Mon.*“ V, 267. — 1622: Vagyonösszeírás (conscriptio) a ref. teológia könyvtárában; „*Szoln. Dob. Mon.*“ i. h. — 1711 és 1727: EM. gr. Kornis cs. levéltára. — 1731: „*Szoln. Dob. Mon.*“ V, 276. — 1732–38, 1741, 1743, 1745–50, 1752: EM. i. h. — 1754: A sie-széki ref. egyházmegye lvt.; „*Szoln. Dob. Mon.*“ V, 276. — 1756–57, 1759–62: EM. i. h. — 1778: EM. i. h. és a ref. egyházközség régi jegyzőkönyve. — 1779: Az id. ref. egyházmegye lvt. — 1784: EM. i. h. és „*Szoln. Dob. Mon.*“ V, 277. — 1787: EM. i. h., az id. ref. egyházmegye lvt. és az egyházközség régi jegyzőkönyve. — 1789: Az egyházközség régi jegyzőkönyve. — 1794 és XVIII. sz. vége: Az id. ref. egyházmegye lvt.-nak „Szásznyíresi“ csomója. 1. sz. — 1802: EM. i. h. — 1807–1808: Az egyházközség jegyzőkönyve. — 1812: „*Szoln. Dob. Mon.*“ V, 277. — 1817: EM. i. h. — 1822: Az egyházközség régi jegyzőkönyve. — 1832–39: Az id. ref. egyházmegye lvt. 1864: „*Szoln. Dob. Mon.*“ V, 277. — 1871 körül: Telekkönyvi térképek és részletlajstromok (Dej–Dés, Törvényország.) 1898 körül: „*Szoln. Dob. Mon.*“ V, 275 és 278.